

Bezpečnost a ochrana zdraví příslušníků Celní správy České republiky při kontrolních činnostech

Barbora Mozoličová

2020

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta logistiky a krizového řízení

Podklad pro zadání BAKALÁŘSKÉ práce studenta

• Obdělníkový výstřížek

Jméno a příjmení: **Barbora Mozoličová**
Osobní číslo: **L17054**
Adresa: **Lošov 96, Olomouc – Lošov, 77900 Olomouc 9, Česká republika**
Téma práce: **Bezpečnost a ochrana zdraví příslušníků Celní správy České republiky při kontrolních činnostech**
Téma práce anglicky: **Safeness and Health Protection of the Czech Republic Custom Authorities Members during the Control Activities**
Vedoucí práce: **Ing. Ivan Princ**
Ústav ochrany obyvatelstva

Zásady pro vypracování:

1. Na základě dostupných zdrojů zpracujte teoretickou část dané problematiky.
2. Identifikujte rizika související s kontrolou neznámých nebo nebezpečných látek při kontrolních činnostech Celní správy.
3. Na základě provedené analýzy navrhněte doporučení pro minimalizaci rizik souvisejících s kontrolními činnostmi.

Seznam doporučené literatury:

1. Celní předpisy: celní zákon, zákon o Celní správě ČR, zboží porušující práva duševního vlastnictví, změny celního zákona a zákona o Celní správě od ..., prováděcí předpisy: redakční uzávěrka ... Česko. Ostrava: Sagit, 1995-. ÚZ: úplné znění.
 2. KUBÁNEK, Vladimír a Lubomír POLÍVKA. Drogy a jejich účinky na lidský organismus. Vyd. 1. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2010. 115 s. ISBN 978-80-7251-319-2.
 3. PROCHÁZKOVÁ, Dana et al. Kritické vyhodnocení přepravy nebezpečných látek po pozemních komunikacích v ČR. 1. vyd. Praha: České vysoké učení technické v Praze, Fakulta dopravní, Ústav bezpečnostních technologií a inženýrství, 2014. 151 s. ISBN 978-80-01-05599-1.
- Další doporučená literatura dle doporučení vedoucího bakalářské práce.

Datum zadání bakalářské práce: 1. listopadu 2019
Termín odevzdání bakalářské práce: 15. května 2020

L.S.

doc. Ing. Zuzana Tučková, Ph.D.
děkanka

prof. Ing. Dušan Vičar, CSc.
ředitel ústavu

V Uherském Hradišti dne 2. prosince 2019

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že:

- bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- podle § 60 odst. 1 autorského zákona má Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- pokud je výstupem bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na bakalářské práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou obsahově totožné.

V Uherském Hradišti, dne: 15. 5. 2020

Jméno a příjmení studenta: Barbora Mozoličová

.....
podpis studenta

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce popisuje a přibližuje fungování Celní správy České republiky v oblasti kontrolních činností, se zaměřením na bezpečnost a ochranu zdraví příslušníků vykonávajících tyto činnosti. Práce se zaměřuje na problematiku bezpečnosti příslušníků Celní správy ČR a jsou navržena opatření na zlepšení bezpečnostních podmínek. Tato práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část.

V první části se práce zabývá historií Celní správy ČR, právem a povinnostmi příslušníků a vybranými útvary, které mají co dočinění s neznámými nebezpečnými látkami. Dále se práce zaměřuje na nejdůležitější pojmy, týkající se jak této ozbrojené složky, tak nebezpečných látek, se kterými příslušníci běžně pracují nebo se s nimi mohou při výkonu setkat. Výsledkem je výzkum v podobě dotazníkového šetření, obsažen v druhé části práce. Na tento výzkum navazuje celkové zamyšlení se nad aktuální situací a zhodnocení a návrhy na zlepšení bezpečnostních podmínek pro ochranu zdraví a životů příslušníků Celní správy ČR.

Klíčová slova: Celní správa ČR, historie, kontrolní činnosti, nebezpečné látky, výzkum

ABSTRACT

The goal of my bachelor thesis was acquainted with Customs Administration of Czech Republic with direct of protect and safe health minions executing these activities. The goal of this work was to find. How the public sees this problem including workers of customs administration in Czech Republic and suggest how to improve safety. This work is separated on theoretical and practical part.

In the first part of these work is history of Customs Administration of Czech Republic, law and responsibilities of minions and chosen departments which are related with dangerous substances. Furthermore the work focuses on the most important concepts, both of this armed force and dangerous substances, which members normally work with or may encounter during enforcement. The result is search in the form of questionnaire survey, contained in the second part of the thesis. This research is followed by an overall reflection on the current situation and evaluations and proposals to improve the safety conditions for the protection of the health and lives of members of the Customs Administration in Czech Republic.

Keywords: Customs Administration, history, control activity, dangerous substances, research

Tímto bych chtěla poděkovat svému vedoucímu práce za pomoc, kterou mi při zpracování bakalářské práce poskytl. Děkuji své rodině a stejně tak vedoucímu oddělení, na kterém sloužím, za podporu ve vzdělání.

Velký dík patří všem kolegům z Celní správy ČR, konkrétně z Celního úřadu pro Olomoucký kraj, jenž jsou zařazeni na oddělení Výkonového zpoplatnění a oddělení Mobilního dohledu. Poděkovat bych jim chtěla za jejich přístup, kterým mě mnoho naučili a za veškerou spolupráci, která nás mnohdy dovedla k pozitivním záchytům nebezpečných věcí.

„Tímto světem projdu jen jednou. Proto cokoliv dobrého mohu udělat lidské, či němé tváři, necht' neodkládám. Neboť nikdy už nepůjdu touto cestou.“

John Galsworthy

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 CELNÍ SPRÁVA ČESKÉ REPUBLIKY	11
1.1 HISTORIE.....	12
1.2 PRÁVA A POVINNOSTI CELNÍKA.....	16
1.3 ÚTVARY CELNÍ SPRÁVY.....	18
1.3.1 Mobilní dohled.....	18
1.3.2 Celní protidrogová jednotka.....	19
2 NEZNÁMÉ NEBEZPEČNÉ LÁTKY	20
2.1 PRÁVNÍ NORMY.....	20
2.2 BEZPEČNOSTNÍ OZNAČENÍ.....	21
2.3 DĚLENÍ NEBEZPEČNÝCH LÁTEK.....	21
3 OMAMNÉ A PSYCHOTROPNÍ LÁTKY	24
3.1 ZÁKON.....	25
3.2 TRESTNÍ ZÁKONÍK.....	25
3.3 PŮVOD DROG.....	26
3.4 DĚLENÍ DROG PODLE ÚČINKŮ.....	26
4 DÍLČÍ ZÁVĚR	29
5 CÍL PRÁCE A POUŽITÉ METODY	30
II PRAKTICKÁ ČÁST	31
6 RIZIKO PŘI KONTROLNÍCH ČINNOSTECH	32
7 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ	33
7.1 VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ.....	33
8 VYHODNOCENÍ, NÁVRHY NA ZLEPŠENÍ	45
ZÁVĚR	48
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	49
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	51
SEZNAM OBRÁZKŮ	52
SEZNAM TABULEK	53
SEZNAM GRAFŮ	54
SEZNAM PŘÍLOH	55

ÚVOD

Celní správa je v České republice bezpečnostním sborem a jeho útvary dohledu tvoří důležitou kontrolní složku v mnoha oblastech. Celní správa má kompetence ke kontrolám zboží po propuštění do volného oběhu, dále ke kontrolám věcí týkajících se mezinárodního obchodu s vojenským materiálem, zboží podléhající CITES, kontrolám radioaktivního materiálu, obalového materiálu, obecné bezpečnosti výrobků, bezpečnosti potravin. Dále kontrolám přepravních povolení, povinného značení lihu, tabákových výrobků a kulturních statků. Při kontrolních činnostech čelí příslušníci celní správy nejružnějším rizikům.

Téma Bezpečnost a ochrana zdraví příslušníků Celní správy České republiky bylo pro zpracování bakalářské práce vybráno z důvodu mé čtyřleté praxe u tohoto bezpečnostního sboru. Služba zahrnuje kontrolní činnosti v oblasti silniční a železniční dopravy a je velice náročná na znalosti, ze kterých musí celníci na místě při dané situaci umět okamžitě čerpat. Na bezpečnost a ochranu zdraví příslušníků bylo zaměřeno z důvodu, velkého množství převážených nebezpečných látek, ať už v cisternách, nákladních automobilech, dodávkách nebo u jednotlivců v osobních automobilech či ve vlaku.

Poukázat na tento důležitý fakt bylo v bakalářské práci velkou příležitostí. Nebezpečné látky a věci jsou převáženy 24 hodin denně napříč celou republikou a není v silách příslušníků celní správy kontrolovat každou jednotlivou přepravu.

Téma je aktuální, protože svět a jeho vývoj se zrychluje neuvěřitelným způsobem a stejně tak i vývoj nebezpečných látek a obchod s nimi. Obchod legální i nelegální a s tím spojen dovoz, vývoz nebo průvoz.

V práci jsou identifikována rizika související s kontrolními činnostmi Celní správy ČR a v neposlední řadě je provedena analýza, díky které bylo možné navrhnout opatření a doporučení pro minimalizaci rizik, která souvisí s kontrolními činnostmi. V druhé, praktické části, je proto rozebráno dotazníkové šetření. Praktická část navazuje na část teoretickou, ve které byla představena působnost Celní správy ČR a její velmi dlouhá a složitá historie a dále byly stručně popsány jednotlivé důležité pojmy týkající se tohoto tématu.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 CELNÍ SPRÁVA ČESKÉ REPUBLIKY

Ministerstvu financí je v České republice podřízena Celní správa ČR, která je řízena zákonem č. 17/2002 Sb., o Celní správě České republiky. Celní správa je ozbrojenou složkou a bezpečnostním sborem. V každém kraji jsou celní úřady, které jsou podřízeny Generálnímu ředitelství cel. To sídlí v Praze a v hlavní funkci je generální ředitel, aktuálně brig. gen. Mgr. Milan Pouliček. [1]

Obrázek 1 – Logo Celní správa [Zdroj: internet]

Hlavními úkoly Celní správy ČR je celní řízení a boj proti porušování celních předpisů, dále se soustředí na spotřební a energetické daně, ochranu společnosti a životního prostředí. Celní správa má své mobilní skupiny, které se soustředí na kontroly zboží podléhajícího celnímu dohledu, kontroly přeprav vybraných výrobků, tedy minerálních olejů, lihovin, piva, vína a tabákových výrobků. Mezi výhradní kompetence se řadí celní řízení, celní dohled, správa cel, výběr DPH a kontroly ohlašovacích povinností při dovozech a vývozech finančních prostředků.

Na některé z komodit má Celní správa speciálně vycvičené služební psy se svými kynology. Kontrolní činnosti jsou prováděny na území celé České republiky jak v silniční, železniční, vodní, ale i letecké dopravě. Hlídky kontrolují nákladové prostory, kabiny řidičů a především doklady a potřebné dokumenty ke zboží. Tyto doklady musí obsahovat veškeré patřičné údaje. Dále mobilní hlídky vykonávají vážení souprav pomocí speciálních vah, nakládání s odpady, kontroly dálničních známek, placení mýtného a kontroly plnění podmínek, které se vážou k přepravě nebezpečných věcí a státní odborný dozor. Sleduje se dodržování podmínek při přepravě zboží v celních režimech, kontrolní značení spotřebitelského lihu kontrolní páskou, značení tabákových výrobků a v rámci integrovaného záchranného systému je celní správa připravena řešit specifické problémy.

V rámci odboru Dohledu fungují na celních úřadech oddělení Dohledu nad subjekty. Tato oddělení mají na starosti především kontrolní činnosti v terénu. Jedná se o kontroly u subjektů. V provozovnách kontrolují zdanění vybraných výrobků, jako jsou minerální oleje, tabák, tabákové listy, tabákové výrobky, líh, lihoviny, pivo, značení lihu a tabákových výrobků, kontrolují omezení nebo zákazy prodeje lihovin a tabákových výrobků ve stáncích či na tržištích, evidenci tržeb a provozování hazardních her, kontrolují také dodržování práv duševního vlastnictví, provádějí kontroly dodržování zákonů v oblasti CITES. Celníci při některých kontrolních akcích spolupracují s Českou obchodní inspekcí, Státní veterinární správou, s oblastními inspektoráty, úřady práce. [2]

1.1 Historie

Celnictví v českých zemích koncem Rakouska-Uherska (1848-1918)

V roce 1848 vznikla ministerstva obchodu a ministerstva financí. Ministerstvo financí se stalo nejvyšším orgánem celní správy. Většina norem, týkajících se obchodní politiky a cel byla vydávána oběma ministerstvy.

V roce 1850 byly zrušeny celní hranice mezi Uherskem a západní částí říše. V rámci budování státní správy byla budována také finanční správa. Vznikla okresní a zemská finanční ředitelství. Celní úřady a finanční stráž jim byly podřízeny. Příslušníci finanční stráže měli zakázáno ženit se bez povolení zemských finančních ředitelství. Měli nízké platy a byly problémy s úplatností.

V roce 1853 vznikla „únorová smlouva“ mezi Německem a Rakousko-Uherskem. Vývozní cla byla z většiny zrušena, průvozní cla snížena a tím cla ztratila v příjmech státu na významu. V roce 1873 nastala Hospodářská krize v Evropě. Evropské státy začaly přecházet od politiky volnému obchodu k autonomním celním tarifům. O pět let později, v roce 1878, Rakousko-Uhersko přijalo autonomní celní tarif. Celní ochrana splnila svůj úkol. Vznikla nová výrobní odvětví a zvýšil se podíl strojové výroby. Domácí výrobci zlepšili své pozice na vnitřním trhu. Vývoz stoupl více než dovoz.

Roku 1891 vznikla obchodní a celní dohoda mezi Německem a Rakouskem-Uherskem v rámci Trojspolku. Touto dohodou skončila éra ochranných tarifů celního ochranářství. To vedlo k rozvoji průmyslu. Mírně se snížily celní tarify. V letech 1914-1918 probíhala první světová válka. [3]

Celnictví v samostatném československém státu (1918-1938)

Dne 28. 10. 1918 byla vyhlášena nezávislost Československé republiky. Republika převzala od Rakouska-Uherska rozvrácené hospodářství, ale i podstatnou část průmyslové výroby. Vzhledem k malému vnitřnímu trhu a surovinové základně byl zahraniční obchod pro ČSR významný. Republika měla také nedostatek potravin, zvláště v poválečném období. Úkolem celní správy, která měla tehdy asi 500 členů, a finanční stráže (2 500 členů) bylo zabezpečit nové hranice na Slovensku a Podkarpatské Rusi. Na nejdůležitějších hraničních přechodech se zřizovaly celní úřady, na silnicích strážní stanice. Na železnicích kontrolní stanice, ve kterých vypomáhala armáda. Pro nedostatek vhodných sil byly uspořádány cviční kurzy pro legionáře a od roku 1922 byly zavedeny zvláštní vyšší kurzy pro přípravu vedoucích pracovníků celních úřadů. Vojsko mohlo být odvoláno z hranice.

Dosavadní sbor byl zrušen. Zákon o reorganizaci finanční stráže byl přijat na základě opakovaných výzev organizací příslušníků finanční stráže. Pro vnitrozemí byla vytvořena důchodková kontrola a pro pohraniční službu pohraniční finanční stráž, pro kterou však byla potřeba lepší fyzická kondice. K pohraniční finanční stráži byli ve velkém počtu přednostně přijímáni legionáři. Dne 20. 02. 1919 byl vydán zákon o celním území a vybírání cla. ČSR byla prohlášena za samostatné celní území.

V květnu roku 1921 se přešlo na nový systém celních přírážek pro ochranu domácí výroby. Roku 1927 proběhlo přijetí celního zákona. Místo pohraniční celní stráže se opět zaváděla finanční stráž. Celní úřady a finanční stráže byly vyjmuty z podřízenosti okresních finančních ředitelství. Finanční stráž nebyla dostatečně vybavena. Telefony a dalekohledy nebyly na odděleních samozřejmostí, k dopravě se používaly i soukromá kola. [4]

Celnictví v Československu před, během 2. světové války (1938-1945)

Od roku 1938 působila finanční stráž v rámci Stráže obrany státu. Byl to strážní sbor určený k ochraně státních hranic i k ochraně veřejného pořádku. Stráž obrany státu se skládala z vojáků, četníků, příslušníků Finanční stráže a policistů. Sbor byl vojensky organizovaný

a podléhal ministerstvu vnitra. Velitelé byli určováni z řad četnictva a Finanční stráže, protože se dobře vyznali v místech působení. Dne 14. 03. 1939 byl vyhlášen Slovenský stát a 15. 03. 1939 obsadila německá vojska zbytek českých zemí. O další den později byl vyhlášen Protektorát Čechy a Morava. Vyhlášení samostatnosti Karpatské Ukrajiny.

Od roku 1939 do roku 1945 probíhala Druhá světová válka v Evropě. Příslušníci celní správy a finanční stráže se zapojili do protinacistického odboje. Převáděli přes hranice české vlastence odcházející bojovat proti nacismu do zahraničí, především do Polska. Někteří celníci a „financi“ sami opustili vlast a zapojili se do zahraničních armád na Východě

a Západě. Další se zapojili do odbojových a partyzánských skupin, někteří i do SNP a květnového povstání. V roce 1939 byla finanční stráž zrušena.

V květnu roku 1945 došlo k osvobození ČSR. Celní správa byla na území celého státu právně a administrativně roztržena. V českých zemích bylo německé celní právo s německou celní organizací.

V červenci roku 1945 obnovena celní správa prezidentským dekretem (z 23. 05. 1945). Byla stanovena platnost celního práva podle stavu k 29. 09. 1938. Řízení celních úřadů připadlo i nadále zemským finančním ředitelstvím. V říjnu 1945 byla obnovena finanční stráž dekretem prezidenta republiky.

Období socialistické celní správy v Československu (1948-1989)

Od roku 1948 propukla Studená válka. Projevila se i v organizaci celnictví. Došlo k omezení počtu pohraničních celních úřadů i s lidově demokratickými státy. Byl zredukován těžko kontrolovaný malý pohraniční styk. Hlavním úkolem CS se stala ochrana národního hospodářství ve styku s cizinou, především formou ochrany státního monopolu zahraničního obchodu.

Prvního ledna 1954 začal platit nový celní zákon, sestavený podle kodexu celního práva SSSR a ostatních socialistických zemí. Celní Správa podle něj měla dohlížet na dodržování státního monopolu zahraničního obchodu. Tento zákon platil až do r. 1974. Clo se vybíralo z dováženého a vyváženého zboží. Celní sazebník stanovil jen minimální počet položek vývozního cla.

Následoval krizový rok 1968 – „Pražské jaro“ (zánik cenzury, reformy v KSČ i ve společnosti). Vytvoření Ústřední celní školy. V r. 1980 sloučením s oddělením výchovy a přípravy kádrů vznikl Institut výchovy celní správy.

V letech 1968 až 1971 celní správa jako výkonný orgán státní moci plnila dlouhodobě úkoly nejen v boji proti kriminalitě (pašování cenností, uměleckých předmětů, omamných látek), ale i v boji proti ideologické diverzi.

Účinným byl od 01. 01. 1975 nový celní zákon. Clo řešil v souladu se zákonem o čs. federaci. Z organizační struktury byly vypuštěny celní hlídky. Kromě dosud obvyklého provádění celního řízení na celnici, nebo v celním prostoru, rozšířil zákon o celní řízení během jízdy vlaku nebo plavby lodí ve stanovených úsecích. [5]

Celní správa v českých zemích a na Slovensku po r. 1989 (1989- současnost)

Na konci roku 1989 byl prezidentem zvolen Václav Havel a v roce 1990 začalo docházet k otevírání dříve uzavřených hraničních přechodů a tím i k náboru nových celníků do CS. Prvního ledna 1993 došlo k rozdělení Československa na Českou republiku a Slovenskou republiku. Vznikaly staronové hranice, hraniční přechody a Celní úřady mezi ČR a SR. Dále se konaly náborové akce nových celníků.

V roce 1993 vyšel v platnost nový celní zákon (č. 13/1993 Sb.). Pod ministerstvo financí spadalo Generální ředitelství cel a pod to oblastní celní úřady. Dále byla vytvořena oddělení boje proti podloudnictví, později pátrání. Došlo ke zřízení nových celních škol, jelikož

v souvislosti se zvyšováním počtu příslušníků CS bylo třeba zabezpečit jejich odborné vzdělání.

Česká republika se pak v roce 1999 stala členem Severoatlantické aliance (NATO) a v roce 2004 se stala členem Evropské unie (EU). Od té doby dochází k volnému pohybu osob, zboží a služeb mezi státy Evropské unie. Celní správa se stáhla z hraničních přechodů a podle zákona č. 353/2003 Sb., spravuje spotřební daně.

V dubnu 2004 byl schválen zákon o Celní správě České republiky (č. 185/2004 Sb.). Stanovil organizaci a působnost celních orgánů. Od r. 2007 má CS v působnosti kontrolu elektronického mýta (podle Zákona o pozemních komunikacích č. 13/1997 Sb.) a v roce 2017 vyšel v platnost nový zákon o Celní správě České republiky č. 17/2012 Sb. [5]

1.2 Práva a povinnosti celníka

Oprávnění každého příslušníka Celní správy České republiky je kompletně vyjmenováno v zákoně o Celní správě České republiky č. 17/2012 Sb. V zákoně o Celní správě ČR jsou uvedeny všechny práva a povinnosti. Toto vše najdeme pod paragrafy 28 až 37.

Paragraf 29 OPRÁVNĚNÍ POŽADOVAT PROKÁZÁNÍ TOTOŽNOSTI

Jméno, datum narození, adresa, rodné číslo, státní příslušnost. To vše jsou údaje, na které má celník oprávnění je požadovat pro následné prokázání totožnosti. Samotný rozsah zjišťování těchto údajů musí být v souladu se zákonem č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů. Prokázání totožnosti celník může vyžadovat od osoby podezřelé ze spáchání trestného činu nebo správního deliktu v působnosti celní správy. Dále od osoby odpovídající popisu hledané nebo pohřešované osoby, (od které je prokazováno vysvětlení dle paragrafu 28), od osoby předváděné, od osoby, u které se provádí celní dohled nebo celní kontrola. Tuto pravomoc má i u osoby, která vstupuje do prostor, kde celní správa zajišťuje zabezpečení dodržování veřejného pořádku nebo od osoby, která je oznamovatelem. Odmítne-li osoba prokázat totožnost, je možné osobu předvést na služebnu CS. V případě, že se celníkovi nepodaří totožnost zjistit do 6 hodin od předvedení, předá ji Policii České republiky.

Paragraf 30 ZAJIŠTĚNÍ OSOBY

Jestliže osoba svým jednáním bezprostředně ohrožuje životy a zdraví svoje nebo jiných osob, jestliže má být předvedena, chová se násilně nebo slovně uráží celníka či jinou osobu, v prostorech, kde celník zabezpečuje dodržování veřejného pořádku anebo zde znečišťuje nebo poškozuje zařízení, je celník oprávněn osobu zadržet. To platí i o osobě, která je podezřelá ze spáchání trestného činu či správního deliktu anebo odpovídá popisu hledané osoby. Povinností celníka je osobu propustit bezprostředně poté, pominou-li důvody zajištění. Samotné zajištění může trvat maximálně 24 hodin od okamžiku omezení osobní svobody.

Paragraf 32 OPRÁVNĚNÍ K POUŽITÍ TECHNICKÝCH PROSTŘEDKŮ K ZABRÁNĚNÍ ODJEZDU VOZIDLA

Před použitím technického prostředku k zabránění odjezdu vozidla celník musí upozornit řidiče tohoto vozidla.

Zajistit vozidlo má celník oprávnění v případě vozidla zajištěného, odňatého nebo odstaveného. Mezi technické prostředky k zabránění odjezdu vozidla patří například bezpečnostní botička nebo zastavovací pásy s hroty.

Paragraf 35 OPRÁVNĚNÍ KE KONTROLE OSOB, DOPRAVNÍCH PROSTŘEDKŮ, POŠTOVNÍCH A JINÝCH ZÁSILEK

Celník je oprávněn zastavovat osoby a dopravní prostředky a provádět kontroly osob, zavazadel, dopravních prostředků a jejich nákladových prostorů. Dále provádí kontrolu průvodních dokumentů, poštovních a jiných zásilek. Celník je oprávněn používat při kontrolních činnostech speciální techniku, mezi kterou se řadí rentgen, bezpečnostní rámy nebo patentovanou technologii ITMS ® využívanou například v přístrojích ITEMISER. Během kontrol pak může provádět orientační vyšetření odběrem potu. Dále se využívají služební psi, kteří jsou speciálně vycvičeni na hledání tabáku, lihovin, zbraní, OPL, bankovek anebo CITES.

Paragraf 35a OPRÁVNĚNÍ K OSOBNÍ PROHLÍDCE

Jelikož je osobní prohlídka závažným zásahem do práv a svobod občanů, dbá při jejím provádění celník taktu, zdvořilosti a ohleduplnosti. Dbá cti, vážnosti a důstojnosti u osoby, u které je prohlídka prováděna. Tato prohlídka může být provedena jen za předpokladu, že osoba má u sebe věc, kterou je celníkovi povinna vydat. Osobní prohlídce předchází výzva celníka. Jestliže je bezvýsledná, přejde se k osobní prohlídce. Tu vykonává vždy osoba stejného pohlaví. [1]

Obrázek 2 – Celníci [Zdroj: vlastní]

1.3 Útvary Celní správy

Celní správa ČR se zabývá odhalováním závažné trestné činnosti, organizovaného zločinu a jejich pachatelů. Celní správa ČR také řeší protidrogovou problematiku. Disponuje odděleními, jako jsou Celní protidrogová jednotka nebo Protidrogové oddělení. V rámci daňového a celního trestního řízení má Generální ředitelství zřízena oddělení Odhalování daňových a odhalování celních podvodů.

V rámci útvarů pátrání jsou celníci oprávněni používat tzv. operativně pátracích prostředků, včetně podpůrných, jako sledování osob a věcí, sledovaná zásilka, využití informátorů apod. Jejich činnost směřuje i proti pachatelům závažných trestných činů i organizovaného zločinu. Velmi dobrých výsledků dosahují celní orgány v boji proti drogám. Celní správa je v tomto ohledu zapojena do celé řady mezinárodních organizací, informačních systémů a pracovních skupin. Je jimi hodnocena jako spolehlivý a odpovědný partner, disponující potřebnými pravomocemi a prostředky, spolupracující na vysoké profesionální úrovni. V minulých letech byl zřízen zvláštní útvar Skupina operativního nasazení, jež je určena k mimořádným činnostem při zajišťování pachatelů trestné činnosti a to nejen v oblasti boje proti drogám. Disponuje skvěle vycvičenými a vybavenými specialisty pro zvlášť nebezpečné a krizové situace, jejichž výcviku je věnována velká pozornost nejen z hlediska fyzické, ale i psychologické přípravy. [6]

1.3.1 Mobilní dohled

Skupiny mobilního dohledu mají v celní správě významnou roli. Zaměřují se na kontroly přeprav v rámci Evropské unie. Tyto kontroly provádějí především v terénu. Například na dálnicích, silnicích, v autobusové dopravě anebo ve vlaku a zaměřují se na zboží podléhající celnímu dohledu, spotřební dani, duševnímu vlastnictví, ale nejen na to. Dohlíží i na plnění všech povinností a mezi ty řadíme i úhradu poplatků za užívání komunikace. Příslušníci kontrolují nákladové prostory a kabiny nákladních vozidel.

Kontrolní činnost

Dle svých pravomocí dohlíží skupiny mobilního dohledu na pravost předložených dokladů a potřebných dokumentů. Zaměřují se na správnost údajů o přepravovaném zboží a zajímá je jak trasa, tak lhůty přepravy.

Mezi jedny z nejdůležitějších činností patří kontroly vážení vozidel osobních nebo nákladních a to za pomoci mobilních TENZO vah. Pro kontroly musí být hlídky mobilního dohledu speciálně vybaveny kontrolními prostředky. Významnou roli hraje velkokapacitní rentgen a speciálně vycvičení psi. Ti jsou určeni pro vyhledávání drog, cigaret, tabákových výrobků a zboží, které spadá pod úmluvu CITES. Jsou vycvičeni i pro vyhledávání zbraní a střeliva.

1.3.2 Celní protidrogová jednotka

V roce 2008 vzniklo v organizační struktuře odboru 31 pátrání Generálního ředitelství cel oddělení Celní protidrogová jednotka. CPJ má pro výkon své působnosti zřízeny expozitury, které vznikly transformací z oddělení protidrogového a zboží zvláštního určení celních ředitelství. Plní úkoly v oblastech potírání nelegálního obchodu s omamnými a psychotropními látkami, prekurzory, zbraněmi, výbušninami, střelivem, radioaktivním materiálem a dále. Význam má spolupráce se zahraničními partnery. Jednou z mnoha aktivit CPJ je předávání informací o trendech v pašování drog a prověřování informací k možnému pašování postoupených z výkonu služby. [6]

Obrázek 3 – Heroin ukrytý v paletách [Zdroj: internet]

2 NEZNÁMÉ NEBEZPEČNÉ LÁTKY

V případě, že je látka výbušná, toxická, hořlavá, žíravá, karcinogenní nebo radioaktivní, je nebezpečná pro životní prostředí nebo pro zdraví, jedná se o látku, která se nazývá jako nebezpečná látka. Látka může obsahovat i více z uvedených vlastností a může být ve formě věci nebo předmětu. Tyto látky speciálně označujeme především při jejich přepravě a to dle dohody o ADR. V souvislosti s kontrolními činnostmi celní správa přistoupila k pořízení některých osobních ochranných pomůcek. Mezi ně se řadí například ochranný overal TYVEK, prvky ochrany končetin, dýchacích cest a ochranu zraku. Celní správa disponuje řadou jednorázových testerů omamných a psychotropních látek. Pro detekci a identifikaci narkotik nebo výbušnin je používáno Ramanova spektrometru. Jde o patentovanou techniku spektrometrie řízené iontovou pohyblivostí. Spektrometry se využívají zejména při kontrolách lihu nebo lihovin.

2.1 Právní normy

Česká republika přijala velkou řadu předpisů, které se stručně zabývají přepravou nebezpečných věcí a druhy přeprav. Tyto předpisy jsou pravidelně upravovány. Takzvanou „oranžovou knihu“ vypracovala Organizace spojených národů. Jedná se o souhrn předpisů, tedy doporučení při přepravě nebezpečných věcí. V Evropě se jedná o Evropskou dohodu o mezinárodní silniční přepravě nebezpečných věcí, tedy ADR anebo o Řád pro mezinárodní železniční přepravu nebezpečného zboží, pod zkratkou RID a další. Přepravě radioaktivních látek se věnuje Mezinárodní komise pro atomovou energii a nebezpečným odpadům Basilejská úmluva. Dále existuje Evropská dohoda o přepravě nebezpečných věcí po vnitrozemských vodních cestách ADN, ale i úmluva o přepravě nebezpečných věcí v letecké dopravě ICAO.

V České republice patří mezi nejdůležitější právní normy Zákon č. 111/1994 Sb., o silniční dopravě a Zákon č. 361/2000 Sb., o silničním provozu na pozemních komunikacích [7]

Přepavní podmínky v silniční dopravě

Zákon o silniční dopravě definuje nebezpečné věci jako cokoli, s čím může být spojeno ohrožení bezpečnosti osob, zvířat, věcí nebo životního prostředí. Při přepravě nebezpečných látek dělíme potřebnou dokumentaci na dokumenty řidiče (občanský průkaz nebo cestovní pas) a dokumentaci podle dohody ADR, která se musí ve vozidle nacházet.

V tomto případě se jedná o přepravní doklad a písemné pokyny. Vozidlo musí být schváleno pro přepravu nebezpečných látek a řidič tohoto vozidla má být proškolen pro přepravu těchto látek. V některých případech je požadována kopie povolení příslušného orgánu.

Přepravní doklad

Obsahuje řadu čitelně vypsanych údajů, jako je například identifikační číslo nebezpečné látky, celkové množství látky označené UN kódem, dopravní pojmenování, počet a popis obalů, jméno s adresou odesílatele, a jméno s adresou příjemce. Všechny informace na dokladech musí být napsány v úředním jazyku odesílající země a nestanoví-li to mezinárodní dohody jinak, pak ještě v angličtině, francouzštině nebo němčině. Přepravní doklad se vystavuje pro každou dopravní jednotku zvlášť. Pro případ havárie nebo jiné mimořádné události, musí řidič obdržet od svého dopravce písemné pokyny, podle ADR. Ty obsahují veškeré nezbytně nutné činnosti v těchto případech a dodatečné pokyny pro všechny členy posádky. S těmito pokyny se musí celá posádka vozidla seznámit před zahájením přepravy. [8]

2.2 Bezpečnostní označení

Nebezpečné věci se přepravují pomocí silničních, terénních, speciálních nebo kolejových vozidel, pomocí letadel a vrtulníků, na lodích anebo speciálním potrubím. Například ropovody nebo plynovody. Každý obal, ve kterém je nebezpečná věc přepravována, musí splňovat nejrůznější kritéria. Dopravní prostředky se dále označují speciálními výstražnými oranžovými tabulkami. Ty jsou černě orámované. Jejich rozměr je 400 × 300 mm. Aby byly plně funkční, minimálně 15 minut mají odolávat požáru, v případě jeho přímého působení. Na vozidle musí být řádně upevněny a umístěny dle normy. Dále musí být povrchově upraveny reflexní vrstvou. Oranžové tabulky obsahují identifikační číslo nebezpečnosti látky (Kemlerův kód) a ve své spodní části pak identifikační číslo látky (UN-kód). [9]

2.3 Dělení nebezpečných látek

Nebezpečné látky jsou chemické látky, směsi látek nebo odpad, které představují přímé bezpečnostní nebo zdravotní riziko. Podle chemického zákona mají jednu anebo více nebezpečných vlastností a jsou rozřazeny do skupin nebezpečnosti.

Nebezpečné látky jsou klasifikované jako vysoce toxické, žíravé, karcinogenní, mutagenní kat., toxické pro reprodukci a dále látky a směsi, které mají přiřazenu kategorii nebo kategorie nebezpečnosti karcinogenita, mutagenita v zárodečných buňkách nebo toxicita. Nebezpečné věci se dělí na výbušné látky a předměty, plyny, hořlavé kapaliny, hořlavé tuhé látky, samozápalné látky, látky, které ve styku s vodou vyvíjí hořlavé plyny, látky podporující hoření, organické peroxidy, toxické látky, infekční látky, radioaktivní látky, žíravé látky a jiné nebezpečné látky či předměty. [10]

Výbušné látky a předměty

Do této skupiny spadají výbušné látky a předměty tuhé nebo kapalné anebo směsi těchto látek, které jsou schopny chemickou reakcí vyvinout plyn takové teploty, tlaku a rychlosti, že mohou velmi škodit ve svém okolním prostředí. Mohou sem patřit pyrotechnické látky, které jsou určeny k vývinu tepla, světla, zvukových a jiných efektů. Očekávaným nebezpečím může být kromě výbuchů, explozivního hoření a požáru taky rozlet úlomků a střepin či toxické zplodiny.

Plyny

Čisté plyny, jejich směsi a směsi s jinou látkou nebo více látkami či předměty. To vše spadá do třídy plynů. Takzvaný stlačený plyn je plyn, kterým je naplněna nádoba pod tlakem pro přepravu a je stlačen při teplotě -50 stupňů Celsia. Zkapalněný plyn se dělí na vysokotlaký a nízkotlaký zkapalněný plyn. Dále se jedná o hluboce zchlazené zkapalněné plyny, rozpuštěné plyny, aerosoly nebo jiné předměty obsahující plyn. Únik plynů může mít za následek proniknutí do pokožky nebo její poleptání. V terénu se mohou plyny rozšiřovat do značné vzdálenosti. Mohou se vázat na vodu a v případě kontaktu s člověkem se mohou vázat na jeho pot nebo oči a bouřlivě reagovat.

Pyroforické látky

Ke vznícení vede samozahřátí těchto látek, způsobeným exotermickou reakcí, nejčastěji ze vzduchu. Samovznícení nastane v případě, že množství vytvořeného tepla je větší, než tepla vyvedeného a je dosaženo teploty nutné k samovznícení.

Do třídy pyroforických látek patří látky pyroforní, dále látky, které jsou schopny samoohřevu, ale i látky méně schopné samoohřevu. Tyto látky mohou mít za následek kromě požáru i výbuch plynů nebo prachu a toxické zplodiny při hoření.

Toxické látky

O těchto látkách je obecně známo, že jejich příjmem dýchacími cestami, pokožkou nebo zažívacími orgány může dojít při jednorázovém či krátkodobém působení k poškození zdraví člověka nebo dokonce smrti. Takovéto látky se mohou vyskytovat v souvislosti s hořlavostí, samoohřevem, jako látky, které ve styku s vodou vyvíjí hořlavé plyny, jako látky žíravé nebo hořlavé i žíravé zároveň. Látky se dále dělí na tři skupiny. Při požáru dochází téměř vždy ke vzniku jedovatých látek, které mohou být bez zápachu a nemusí působit ihned.

Žíravé látky

Mezi žíravé látky se řadí látky a předměty obsahující látky, které svým chemickým účinkem napadají vlákna v pokožce nebo sliznicích, se kterými přicházejí do bezprostředního styku. Dále látky, které v případě úniku mohou působit škody nejen na životech lidí či zvířat, ale i na věcech či dopravních prostředcích a mohou je zásadním způsobem ničit. Žíravé látky jsou látky, které mohou i při styku s vodou teprve vytvořit žíravou kapalinu anebo při styku s vlhkostí vzduchu. Pak vytváří žíravé páry nebo jinak řečeno mlhy. Žíravé látky se dělí na silně žíravé, žíravé a slabě žíravé látky. [11]

Obrázek 4 – Přecherpání nebezpečných látek, [Zdroj: vlastní]

3 OMAMNÉ A PSYCHOTROPNÍ LÁTKY

Příslušníci Celní správy České republiky se běžně při kontrolních činnostech setkávají s omamnými či psychotropními látkami. A to v případech, kdy se jedná o záchyty při kontrolních činnostech na pozemních komunikacích, v železniční dopravě, na letištích, ale i v trestním řízení v případech nelegálního mezinárodního obchodu s OPL. Omamné a psychotropní látky jsou uvedeny na seznamu omamných a psychotropních látek ve smyslu zákona č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů. V užším slova smyslu můžeme tyto látky označovat jako „drogy“. Drogy jsou látky, které mají psychotropní účinky, negativně působí na lidský organismus, konkrétně na centrální nervovou soustavu, přičemž poškozují i jinak, například fyzicky. Tohoto zneužívají toxikomani, a to hlavně proto, že hlavním účinkem drog je psychická změna stavu. Při užívání těchto látek vzniká nebezpečí chorobného návyku hlavně v případě, kdy jsou užívány opakovaně a bez odborného dohledu. Návyk neboli závislost dělíme v případě drog na závislost fyzickou a psychickou. Přičemž je běžné, že oba typy závislosti se při užívání drog projevují současně. Na to navazuje pojem „tolerance“, který pro toxikomana znamená, že jeho tělo na stejnou dávku drogy začne reagovat neuspokojivě a to je podnětem ke zvyšování dávek jeho drogy. V případě, že droga se stane dostupnou (například z finančních důvodů), takový člověk se ji snaží opatřit jakýmkoliv způsobem, nejčastěji krádežemi a podobně.

Celní správy všech zemí světa mají nezastupitelnou roli nejen v oblasti fiskální, ale plní také funkci ochránce vnitřního trhu před komoditami, které mají negativní vliv na životy a zdraví obyvatel. Mezi tyto komodity patří právě omamné a psychotropní látky, které zásadním způsobem ovlivňují nakonec i celou společnost. Pašování a nelegální obchody s drogami jsou velice často napojeny na aktivity mezinárodního organizovaného zločinu a nelegální zisky z této činnosti jsou obrovské. Česká republika má z geografického hlediska významnou polohu na trasách, po nichž zločinci drogy pašují. Tato republika však není jen zemí pro tranzit, ale je i cílovou zemí všech druhů drog. Každý den i noc přestupují státní hranici tisíce kamionů, autobusů, automobilů, ale i kontejnerů a cisteren. Na letištích přistává velké množství letadel plných cestujících. [12]

3.1 Zákon

Tento zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách hovoří o přestupcích fyzických osob ve spojení s návykovými látkami.

§ 39 odst. 2 písm. a) zákon mluví o přestupku v případě neoprávněného přechovávání návykové látky fyzickou osobou v „malém množství“ pro vlastní potřebu. Kdy přechováváním se myslí jakýkoliv způsob držení drogy a malém množstvím se rozumí množství uvedené v příloze stanoviska trestního kolegia Nejvyššího soudu České republiky. Pod pojmem „návykové látky“ pak rozumíme látky uvedeny v Nařízení vlády č. 463/2013 Sb. a č. 454/2009 Sb.

§ 39 odst. 2 písm. b) je o neoprávněném pěstování malého množství rostlin nebo hub, které obsahují návykovou látku pro vlastní potřebu. Mezi tyto rostliny a houby patří například konopí nebo lysohlávky. Zmíněné „malé množství“ je množství uvedeno v Nařízení vlády č. 455/2009 Sb.

§ 39 odst. 2 písm. c) je o umožnění neoprávněného užití návykové látky fyzickou osobou osobě mladší 18 let, nejde-li o čin trestný.

3.2 Trestní zákoník

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník se v paragrafech 283 až 289 vyjadřuje k nedovolené výrobě a jiným nakládáním s omamnými či psychotropními látkami a s jedy. K přechovávání omamných a psychotropních látek a jedu, k nedovolenému pěstování rostlin obsahující omamnou nebo psychotropní látku, k výrobě a držení předmětu, k nedovolené výrobě omamných a psychotropních látek a jedu. Paragraf 287 je o šíření toxikomanie, § 288 o výrobě a jiném nakládání s látkami s hormonálním účinkem. Dále vymezuje pojmy týkající se této problematiky.

Výroba je zhotovení či vytvoření omamné nebo psychotropní látky. Výrobou je proces, který pachateli umožní získání OPL při chemických reakcích, jako jsou čištění nebo přeměna látek. K těmto chemickým procesům jsou zneužívány chemikálie, některé suroviny, ale i léčiva.

Dovoz je forma dopravy. V tomto případě z cizího státu do České republiky.

Vývoz je doprava OPL naopak z České republiky do cizího státu.

Průvoz je přeprava, jinak řečeno tranzit OPL přes Českou republiku. Dovoz, vývoz nebo tranzit je možný, tedy legální, pouze s platným dovozním nebo vývozním povolením, které vydává Ministerstvo zdravotnictví České republiky.

Nabídka je návrh nebo poskytnutí (jednorázové, opakované) OPL jinému. Jinak řečeno prodej, obdarování, půjčení. Nabídka je to i v případě, že nebyla akceptována.

Zprostředkování je kontakt mezi osobami, které se zabývají nakládáním s omamnými či psychotropními látkami a s jedy. Zprostředkovatel ovšem s látkou sám nenakládá. Pouze zprostředkovává.

Prodej je uskutečněný převod OPL na někoho jiného, za dohodnutý finanční obnos. [13]

3.3 Původ drog

Drogy jsou nelegální, státem nepodporované a tedy nezákonné omamné či psychotropní látky, ke kterým se nejen v České republice váže velká spousta zákonů. Každá droga má svůj původ. Drogy, které se nachází v přírodě, nazýváme „přírodní“. Pak ale existují drogy, které se nelegálně vyrábí různými chemickými procesy. Pokud je droga vyrobená z chemikálií s příměsí látek přírodních, nazýváme výslednou drogu jako „polosyntetickou“. Jestliže je droga vyrobena pouze z chemikálií, léčiv a pomocných surovin, nazýváme drogu jako „syntetickou“. [14]

3.4 Dělení drog podle účinků

Omamné či psychotropní látky, jinak řečeno drogy, dělíme do pěti skupin a to podle jejich účinků. První skupinou jsou „narkotika“. Narkotika mají tři podskupiny. Opium a jeho alkaloidy, polosyntetická narkotika a syntetická narkotika. Pro opium a jeho narkotika je typický Morfin a Kodein. V polosyntetických nalezneme Heroin a Etorfin. Do syntetických narkotik patří Meperidin (Pethidin) nebo Metadon.

Druhou skupinou jsou „kontrolované látky“. Kontrolované látky jsou pouze „kanabinoidy“ a do těch spadá konopí, hašiš a THC. Třetí skupinou jsou „látky stimulující“. Ty dělíme do dvou podskupin na přírodní stimulanty a syntetické stimulanty. Do přírodních stimulantů patří kokain a do syntetických amfetaminy a podobně. Předposlední a tedy čtvrtou skupinou jsou „halucinogeny“, které se dělí do třech podskupin na přírodní, polosyntetické a syntetické halucinogeny.

Do přírodních patří Meskalin (z rostliny peyotl (*Lophophora williamsii*) či z kaktusu San Pedro (*Trichocereus pachanoi*), Psilocybin a Psilocin (z hub rodu lysohlávky – *Psilocybe*), do polosyntetických LSD a do syntetických například Fencyklidin (PCP, andělský prach, PeaCe Pill). [15]

HEROIN- PŘÍZNAKY, ÚČINKY A RIZIKA

Heroin je prášek zejména hnědé barvy, který se užívá nitrožilně, šňupáním nebo kouřením. Z makovic se získává opium, což je cenná surovina k nelegální výrobě této drogy. Mimo to se opium využívá ve farmaceutickém průmyslu. Mezi nejznámější oblasti, ve kterých se mák setý pěstuje, patří země Zlatého trojúhelníku. Těmi jsou Barma, Laos, Thajsko a dále země Zlatého půlměsíce Írán, Afghánistán, Pákistán. Opium obsahuje řadu alkaloidů. Nejznámějším alkaloidem je morfin, který je využíván v medicíně na léčení velkých bolestí. Heroin je vysoce návykový a dávkování se časem musí zvyšovat. Heroin je droga, která se mezi toxikomany nazývá i jako „háčko“. Mezi příznaky použití heroinu patří stav omámení, poruchy koordinace, zpomalené reakce, zúžení zornic, ospalost, stopy vpichů na ruce, pažích nebo nohách a bledá kůže. Heroin působí na tělo člověka tak, že se cítí celkově utlumen, zklidněn, uvolněn a snižuje bolesti. Existuje zde možnost předávkování, které mnohdy končí smrtí ale i riziko infekce HIV, AIDS nebo žloutenkou. Na heroin vzniká velice rychle fyzická a psychická závislost, poškozuje organismus. Závislí na heroinu mnohdy ztrácí zájem o normální život a kriminální jednání není výjimkou. [16]

MARIHUANA – PŘÍZNAKY, ÚČINKY A RIZIKA

Marihuana se získává z vysušených listů a květů indického konopí a stejně tak jako hašiš se užívá nejčastěji kouřením. Z květů stejné rostliny ve formě pryskyřice se získává hašiš, který je několikrát silnější než marihuana. Marihuana obsahuje asi 300 alkaloidů, z nichž tím nejbezpečnějším je tetrahydrokanabiol, pod zkratkou THC. Marihuana je známa taky jako „tráva“, „marjánka“, „špek“ a hašiš je znám jako „haš“. Příznaky u člověka, který byl v kontaktu s touto drogou, jsou v podobě nepřirozené veselosti, výrazně zvýšené chuti k jídlu, rozšířených zorniček a zároveň zarudlých očí. Účinky marihuany jsou velice odlišné a můžeme si pod nimi představit mírnou euforii, ale i nebezpečné halucinace. I marihuana s sebou přináší rizika. Jedná se o zhoršení koordinace postřehu, prodloužení reakčního času na událost, úzkost nebo různé psychologické změny. Marihuana je v ČR nelegální. [17]

KOKAIN

Kokain je přírodní drogou ve formě bílého prášku – bílých krystalků. Kokain se užívá převážně šňupáním. Ke šňupání se používají trubičky z plastu nebo kovu, ale dá se použít i srolovaná bankovka. Látka se na podložce (zrcátku) narovná do pruhu a aplikuje se vdechnutím na sliznici horních dýchacích cest, do uší, očí, polknutím nebo se aplikuje na pohlavní orgány. V jiném případě se užívá nitrožilně. Kokain může být i kouřen, ale to pouze v případě naprosto čistého kokainu pod jiným názvem „crack“. Kokain se řadí mezi stimulační drogy. Účinek závisí na dávce a frekvenci užití. Dávka je často individuální, ale pohybuje se mezi 30 až 200 miligramů, přičemž účinek trvá asi jen půl hodiny. Při dlouhodobém užívání vznikne u uživatele tolerance a z běžné denní dávky se dávkování může přiblížit i 5g. Kokain bývá často „znečišťován“ za účelem většího zisku drogy. Přítomnost kokainu neboli „koku“ se projevuje velkým suchem v ústech, zvýšením krevního tlaku, euforií, rozšířenými zornicemi a později i porušením nosní přepážky. Uživatel netrpí únavami, je neklidný, cítí časté svědění, trpí náladovostí a může se projevit i agresivita. Pro uživatele se stává kokain přednější než jeho rodina, přátelé či zaměstnání. Rizika kokainu jsou následující. Psychická závislost, pocity pronásledování, halucinace a časté zapomínání. [18]

LSD

LSD je látka bílé barvy ve formě prášku, která se vyrábí z námelu cizopasně houby Paličkovice nachové (*Claviceps purpurea*). Tato houba je parazitem na obilí. Z té se získávají alkaloidy dvou strukturních typů – *derivátu kyseliny lysergové* (jednoduchých amidů a peptidových alkaloidů především ergotaminové, ergotoxinové a ergostinové řady) a *klavinových alkaloidů*. Výroba je velmi nákladná. Výsledný prášek je dobře rozpustitelný například v methanolu. Ve vodě tak dobře rozpustitelný není. Na černém trhu se vyskytuje jako tetrát, což je sůl kyseliny vinné a užívá se perorálně ve formě bonbonů, želatinových plátků, jehlanů či kapslí, pak jako papírové obrázky a jen ojediněle jako tekutina v ampulce. Nejčastěji se setkáváme právě s papírky, které si vyrábí tak, že se savý papír impregnuje roztokem soli LSD. Po aplikaci se roztok odpaří, list je usušen. Dávka drogy bývá o dost menší, než u jiných prostředků. Jedná se o množství asi 30 až 120 mikrogramů. Účinek trvá přibližně 10 až 12 hodin a dostavuje se po půl hodině, maximálně hodině. I jednorázové užití může způsobit vážnou poruchu nervového systému a velmi vážně narušuje psychiku člověka. Na látku vzniká pouze psychická závislost a mezi užitím je nutno čekat, aby se projevil její účinky. [19]

4 DÍLČÍ ZÁVĚR

Teoretická část bakalářské práce se věnuje tématu, které se pojí s Celní správou, nebezpečnými věcmi a omamnými a psychotropními látkami. Nebezpečným věcem je třeba věnovat zvýšenou pozornost a je nutno s nimi pečlivě a obezřetně zacházet, aby nemohlo dojít k poškození zdraví. Část praktická je zaměřena na dotazníkové šetření, výsledky výzkumu a návrhová opatření.

5 CÍL PRÁCE A POUŽITÉ METODY

Tato bakalářská práce se věnuje tématu bezpečnosti a ochraně zdraví celníků při kontrolních činnostech. Práce má za cíl zjistit rizika, která se při kontrolních činnostech v rámci Celní správy České republiky běžně vyskytují a kterým tedy příslušníci čelí při výkonu svého povolání. V první řadě obsahovala tato práce důležité pojmy, kterým se stručně věnovala v jednotlivých kapitolách. Jednalo se o krátce popsanou historii a seznámení s nebezpečnými látkami. Do skupiny nebezpečných věcí a látek spadají i omamné a psychotropní látky, jelikož s nimi často přichází celníci do styku, byly tyto látky taktéž v práci uvedeny.

Především je hlavním cílem vypracovat analýzu, na základě které budou vyhodnocena všechna rizika a z toho plynoucí návrhy na zlepšení všech opatření proti rizikům vyskytujících se při provádění kontrol v rámci přepravy zboží na území České republiky.

Veškeré potřebné informace byly čerpány z celkem 20 zdrojů. Tyto zdroje byly po zhodnocení vhodnosti vybrány a řádně prostudovány. Hlavním požadavkem na zdroje byla jejich aktuálnost. Následně byl tvořen obsah práce dle vytvořené osnovy, který byl inspirován právě uvedenými zdroji.

Na základě všech potřebných informací byl dále zpracován dotazník. Ten navazoval na teoretickou část práce. V dotazníkovém šetření byly informace čerpány z odpovědí všech zúčastněných respondentů.

Bakalářská práce byla rozdělena na 2 části. Dle vypracované osnovy se dělila na část teoretickou a praktickou a obsahem byly veškeré potřebné pojmy, údaje a informace ke splnění všech vytyčených cílů.

Pro zpracování teoretické části bylo použito následujících obecných metod. Analýza, syntéza a dotazování v rámci úplného dotazníkového šetření. Při dotazování bylo použito potřebných informací od zúčastněných respondentů. Čerpané informace byly zkoumány, posuzovány a krok po kroku vypracovány v jeden celek, dle zadaných parametrů a omezení, jenž musí bakalářská práce splňovat. Práce byla zpracována pečlivě s důrazem na správnost údajů vedoucích k dosažení cílů.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

6 RIZIKO PŘI KONTROLNÍCH ČINNOSTECH

Pojem riziko znamená míru výskytů nepříjemných dopadů vyvolaných očekávanou mimořádnou událostí v daném místě. Možnost, pravděpodobnost. Možnost a pravděpodobnost vzniku z bezpečnostního hlediska takzvané nežádoucí události. Riziko je odvozeno z konkrétní hrozby a je možné jej posoudit na základě analýzy rizik. Riziko jde ruku v ruce s pojmem „bezpečnost“. Je to totiž stav, ve kterém jsou na nejnížší možnou míru eliminovány všechny hrozby. Hrozba, riziko, chemické zbraně, jaderné zbraně, jaderná bezpečnost, kontaminace, monitoring, nebezpečná látka, ohrožení, poškozování životního prostředí, radiační ochrana, radioaktivní látka, terorismus, toxicita, umístění nebezpečné látky, zbraně hromadného ničení, to vše jsou pojmy, které jsou na denním pořádku v rámci kontrolních činností příslušníků celní správy. Není to ale zdaleka vše. A proto je třeba si uvědomit, že sloužit u celní správy znamená vykonávat svou práci velice precizně s ohledem na bezpečnost svou ale především bezpečí všech. [20]

Úkolem každého příslušníka je chránit bezpečnostní prostředí v České republice. Proto je třeba, aby byli celníci připraveni pro svou činnost více než stoprocentně. Aby byli sami co nejvíce chráněni před možnými riziky a nebyli zbytečně vystavováni stresovým situacím na pracovištích. Vykonávat práci celníka je posláním.

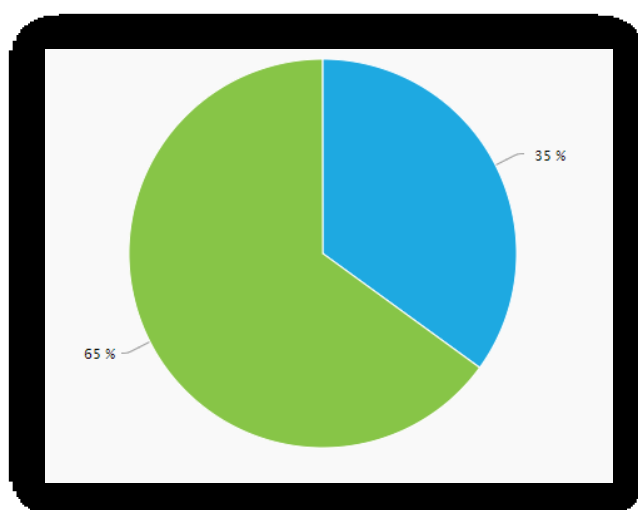
7 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ

Pro tuto bakalářskou práci byla vybrána metoda dotazníkového šetření a to z důvodu rychlého aplikování mezi velké množství dotazovaných napříč celou Českou republikou. Předpokladem bylo, aby se dotazníkového šetření účastnilo větší množství příslušníků Celní správy ČR a odpovědi se daly objektivně využít při zpracování návrhů na zlepšení podmínek v rámci bezpečnosti a ochrany zdraví příslušníků při kontrolních činnostech. Celkem bylo položeno 17 otevřených i uzavřených otázek, z nichž první tři byly obecnějšího charakteru. Otázky č. 13, 14, 15 a 16 se týkaly nebezpečné látky Karfentanil a výcviku služebních psů na vyhledávání této látky. Karfentanil je analgetikum morfinové třídy, anilidového typu. Všechny otázky se bezprostředně týkaly tématu bakalářské práce a byly položeny cíleně.

7.1 VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ

Otázka č. 1 Vaše Pohlaví?

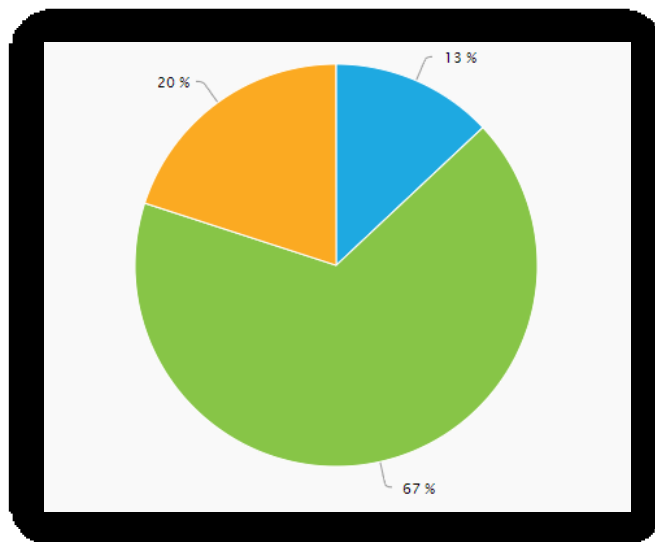
Na úvod byla zvolena otázka, která měla, za úkol zjistit pohlaví všech dotazovaných. Z grafu vyplývá, že na tento dotazník odpovídalo celkem 35 žen a 65 mužů. Mužů byla převaha, což by se dalo předpokládat, kdyby se bralo v potaz, že odpovídali především příslušníci CS ČR, jelikož v této bezpečnostní složce je větší převaha mužů nad ženami.

Graf 1 – otázka č. 1 [Zdroj: vlastní]

Otázka č. 2 Váš věk?

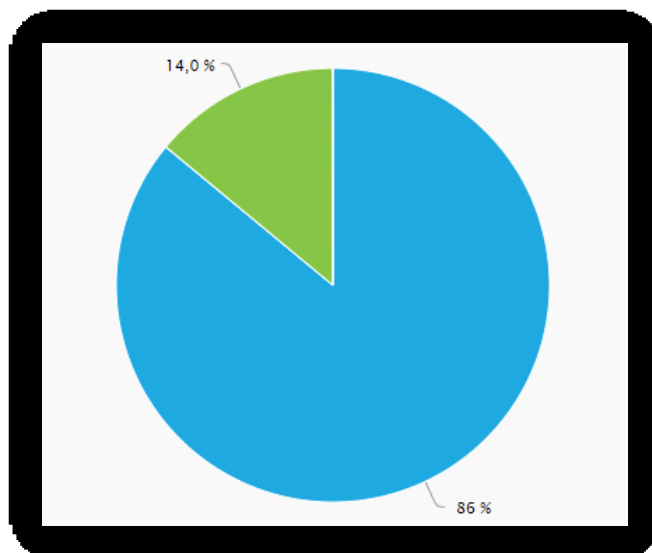
Otázka číslo dvě navazovala na první otázku a respondentů se ptala na jejich věk. Z odpovědí je možné zjistit, v jakém přibližném věku byli odpovídající příslušníci a všichni ostatní respondenti. Celkem odpovídalo 13 lidí ve věku 15 až 25 let, 67 lidí ve věku 25 až 40 let a 20 lidí ve věku 40 až 60 let.

Graf 2 – otázka č. 2 [Zdroj: vlastní]

Otázka č. 3 Jaký je váš vztah k Celní správě ČR?

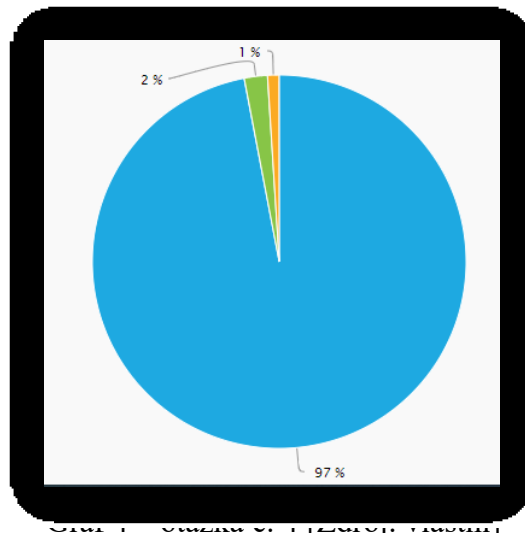
Pro objektivní vyhodnocení bylo třeba vědět, v jakém vztahu k celní správě respondenti byli. Všechny 86 respondentů bylo přímo příslušníkem celní správy. Zbýlých 14 lidí příslušníkem nebylo. Důležité ale je, že 14 lidí odpovědělo, že o existenci Celní správy v České republice ví.

Graf 3 – otázka č. 3 [Zdroj: vlastní]

Otázka č. 4 Víte o někom ve vašem okolí, kdo slouží u Celní správy ČR?

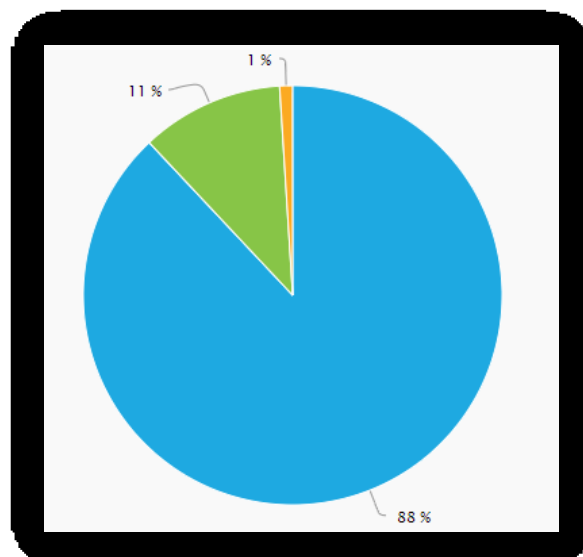
Tato otázka měla za cíl zjistit, zdali měli respondenti možnost poznat někoho (kromě sebe) ve svém okolí, kdo by sloužil u Celní správy ČR. Velká většina, tedy 96 respondentů odpověděla, že ví o někom (kromě sebe), kdo u CS ČR slouží a pouze dva dotazovaní odpověděli, že nikoho, kdo u CS ČR slouží, neznají.

Graf 4 – otázka č. 4 [Zdroj: vlastní]

Otázka č. 5 Myslíte si, že je práce u Celní správy nebezpečná? (kontroly osobních/nákladních automobilů, cisteren, dodávek a balíků s neznámým obsahem)

Pátá otázka se týkala bezpečnosti. Cílem otázky číslo pět bylo u dotazovaných zjistit, zdali si myslí, že je práce při kontrolních činnostech bezpečná nebo ne. Šetřením bylo zjištěno, že 88 respondentů odpovědělo tak, že si myslí, že práce je nebezpečná. Dalších 11 lidí odpovědělo, že práce nebezpečná není.

Graf 5 – otázka č. 5 [Zdroj: vlastní]

Otázka č. 6 Jak si myslíte, že se kontroluje obsah cisterny, kterou příslušník zastaví ke kontrole?

Protože se celníci věnují kontrolám všech dopravních prostředků včetně cisteren, ve kterých se vozí různé nebezpečné látky, byla položena otázka číslo šest. Z odpovědí bylo patrné, že příslušníci odpovídali správně a tedy, že se musí provádět důkladné kontroly. Nedá se však říct, že by se názorově shodovali s tím, jestli jsou takové kontroly bezpečné nebo naopak, protože 64 dotazovaných odpovědělo, že správné kontroly cisteren jsou nebezpečné a jen 28 dotazovaných odpovědělo, že správně prováděné kontroly jsou bezpečné. Zbytek respondentů odpovídalo i tak, že při kontrole cisterny stačí prověřit informace z dokladů. Z toho vyplývá, že takto mohl odpovědět respondent, který není příslušníkem CS ČR.

#▲	Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
●	pouze vyčtením informací z příložených dokumentů - nemusí být pravdivé, ale je to nejbezpečnější	8	8 %
●	celník musí provést důkladnou kontrolu (vylézt na cisternu, nechat si otevřít komory, zkontrolovat obsah) - bezpečné	28	28,0 %
●	celník musí provést důkladnou kontrolu (vylézt na cisternu, nechat si otevřít komory, zkontrolovat obsah) - nebezpečné	64	64 %

Tabulka 1 – otázka č. 6 [Zdroj: vlastní]

Obrázek 5 – Součinnost s HZS kraje [Zdroj: vlastní]

Otázka č. 7 Myslíte si, že mají příslušníci CS pocit nebo v lepším případě jistotu bezpečí při výkonu kontrolních činností?

Jistota bezpečí je důležitá jak v životě celkově, tak rozhodně v práci, kterou člověk vykonává a obzvláště, pokud je práce zaměřena na kontroly nebezpečných látek. Tato otázka byla zvolena za účelem zjistit celkový názor. Podle 40 dotazovaných mají příslušníci při práci pocit bezpečí. Dalších 48 jich odpovědělo, že příslušníci při práci pocit bezpečí nemají a dvanáct dotazovaných odpovědělo, že neví.

#▲	Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
●	ano	40	40 %
●	ne	48	48 %
●	nevím	12	12 %

Tabulka 2 – otázka č. 7 [Zdroj: vlastní]

Otázka č. 8 Myslíte si, že jsou příslušníci CS dostatečně připraveni a proškoleni pro práci s neznámými nebezpečnými látkami?

Pro kontroly a obecně manipulaci s neznámými nebezpečnými látkami je nutno, aby byli celníci dostatečně připraveni a vyškoleni z důvodu velkého hrozícího nebezpečí. Celníky by neopatrná manipulace mohla stát zdraví a v nejhorším případě i život, jak se v některých cizích zemích již stalo. Na otázku číslo osm odpovídali respondenti takto: 35 % odpovědělo, že si myslí, že příslušníci jsou dostatečně připraveni a proškoleni. Dalších 50 %, tedy celá polovina respondentů odpověděla, že příslušníci nejsou dostatečně připraveni a proškoleni. Z dotazovaných respondentů odpovědělo 15 % slovem „nevím“.

#▲	Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
●	ano	35	35 %
●	ne	50	50 %
●	nevím	15	15 %

Tabulka 3 – otázka č. 8 [Zdroj: vlastní]

Otázka č. 9 **Myslíte si, že jsou příslušníci nuceni vykonávat kontrolní činnosti i přesto, že nejsou dostatečně proškoleni a připraveni? (například kontroly cisteren, otevírání balíků)**

Z důvodu podstavů, které jsou aktuální nejen u Policie ČR, by se nemělo stávat, že příslušníci CS ČR, kteří nejsou dostatečně proškoleni ke kontrolám a manipulaci s neznámými nebezpečnými látkami, budou nuceni takto konat. Mnohdy si ale situace vyžaduje opak, a o tom se můžeme přesvědčit ve výsledkové tabulce otázky číslo devět. Všech 54 dotazovaných odpovědělo, že si myslí, že jsou příslušníci nuceni vykonávat kontrolní činnosti, i když nejsou dostatečně proškoleni a připraveni.

#▲	Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
●	ano, někdy to tak je	54	54 %
●	ano, myslím si to	12	12 %
●	ne, nemyslím si to	34	34 %

Tabulka 4 – otázka č. 9 [Zdroj: vlastní]

Otázka č. 10 **Myslíte si, že jsou příslušníci CS dostatečně vybaveni ochrannými pomůckami pro kontrolní činnosti?**

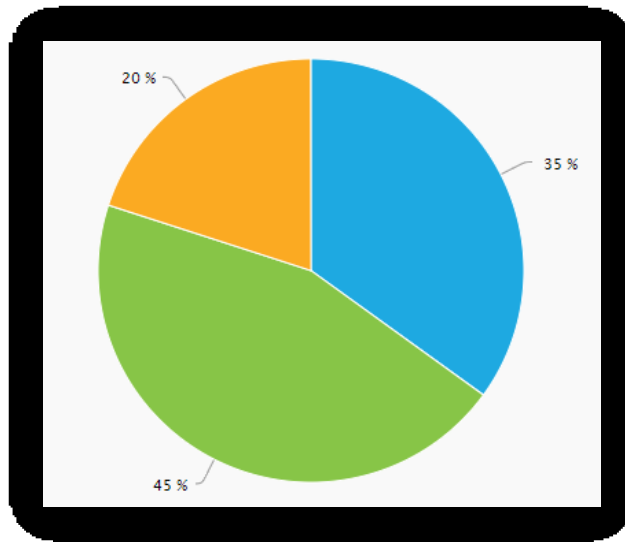
Dostupnost ochranných pracovních pomůcek pro příslušníky, kteří vykonávají kontrolní činnosti, by měla být zajištěna vždy. Ať už se jedná o rukavice, ochranu dýchacích cest, kombinézu TYVEK anebo desinfekční prostředky. Jestli tomu tak je, nebo není, můžeme vyčíst z tabulky (Tabulka 5) ve které respondenti odpovídali tak, že 49 dotazovaných si myslí, že příslušníci nejsou dostatečně vybaveni ochrannými pomůckami pro kontrolní činnosti.

#▲	Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
●	ano	35	35 %
●	ne	49	49 %
●	nevím	16	16 %

Tabulka 5 – otázka č. 10 [Zdroj: vlastní]

Otázka č. 11 Kdybyste byl/byla příslušníkem CS, měl/měla byste odvahu kontrolovat neznámé balíky s neznámou látkou bez jakýchkoliv informací- o co se vlastně jedná?

Tato otázka byla do dotazníku zařazena z toho důvodu, aby v rámci dotazníkového šetření poukázala na přístup, možná lépe řečeno odvahu, bez které by celníci nemohli svou kontrolní činnost vykonávat. Celkem 45 % respondentů by nemělo odvahu kontrolovat, 35 % by zkontrolovalo a 20 % odpovědělo, že neví, jak by reagovalo.

Tabulka 9 – Otázka č. 11 [Zdroj: vlastní]

Otázka č. 12 Myslíte si, že existují neznámé nebezpečné látky, o kterých příslušníci CS nemají povědomí a mohou se s nimi setkat?

Svět se stále vyvíjí a stejně tak i nebezpečné látky. Nebezpečné látky mohou ovlivňovat jedince, ale i celou společnost. Mohou být užity různým způsobem. Ať už v průmyslu, jako zbraně hromadného ničení nebo drogy. Je třeba, aby byli příslušníci neustále a podrobně informováni o vývoji chemických a jiných látek, se kterými se mohou při kontrolních činnostech setkávat. Celkem 95 % dotazovaných odpovědělo, že si myslí, že existují neznámé nebezpečné látky, o kterých nemají příslušníci Celní správy ČR povědomí a mohou se s nimi v rámci běžných kontrol setkat.

#▲	Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
1	ano	95	95 %
2	ne	2	2 %
3	nevím	3	3 %

Tabulka 10 – Otázka č. 12 [Zdroj: vlastní]

Otázka č. 13 Víte o tom, že má CS k dispozici speciálně vycvičené služební psy?

Celní správa má své speciální kynologické středisko v Heřmanicích pro výcvik služebních psů. Ti jsou speciálně cvičeni na vyhledávání zbraní, výbušnin, tabáku a tabákových výrobků, drog, lihu a výrobků z něj, na vyhledávání zboží podléhající úmluvě o mezinárodním obchodu s volně žijícími živočichy a planě rostoucích rostlin (CITES) a dále. Všichni dotazovaní odpověděli, že ví o speciálně vycvičených psech, které má Celní správa k dispozici.

#▲	Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
●	ano	100	100 %
●	ne	0	0 %
●	nevím	0	0 %

Tabulka 7 – otázka č. 13 [Zdroj: vlastní]

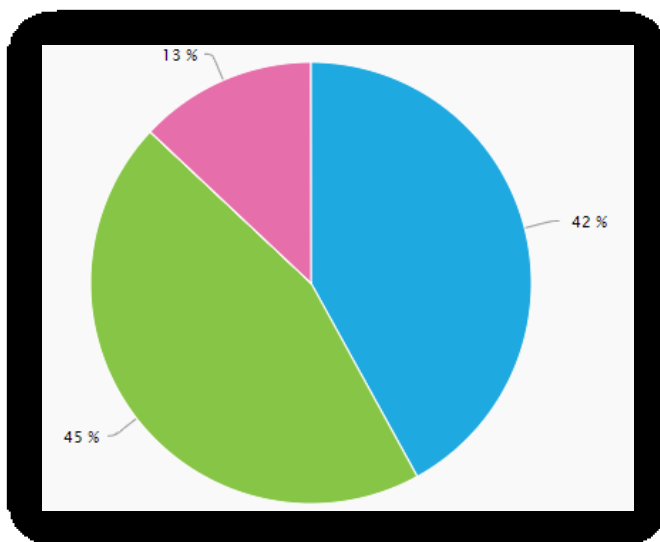
Obrázek 6 – Služební kynologie CS [Zdroj: vlastní]

Obrázek 7 – Psovod CS se služebním psem [Zdroj: vlastní]

Otázka č. 14 Víte o látce Karfentanil?

Látka Karfentanil je až desetitisíckrát silnější než morfin. Je určena k imobilizaci velkých zvířat, ale je s ní nelegálně zacházeno. Užívá se jako droga a na českém trhu není zatím tak běžnou drogou, na rozdíl od zahraničí, kde na něj zemřelo už větší množství lidí. Z dotazovaných odpovědělo 42 %, že je příslušníkem Celní správy a ví o existenci této látky. Dalších 45 % dotazovaných odpovědělo, že je příslušníkem, ale o látce karfentanil nemá ponětí. Přitom při neopatrném zacházení s touto látkou by mohlo dojít k velkému poškození zdraví člověka. Dalších 13 % odpovědělo, že není příslušníkem CS ČR a o tuto látku nezná.

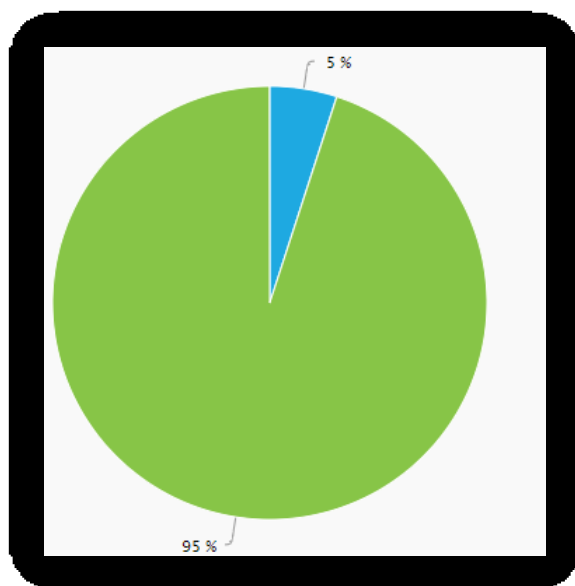
Graf 1 – otázka č. 14 [Zdroj: vlastní]

Obrázek 8 – Karfentanil [Zdroj: vlastní]

Otázka č. 15 Přišel jste někdy s touto látkou do styku?

Velmi nebezpečná látka karfentanil si vyžaduje maximální obezřetnost při manipulaci s ní. Zdali s ní přišel někdo z dotazovaných do styku, je vidět v následujícím grafu. Jestli bylo s látkou maximálně bezpečně zacházeno, se z této otázky nedozvíme. Z vlastní zkušenosti mohu dodat pouze to, že odhalení názvu zajištěné látky provádí až přivolaný policejní kriminalistický technik a to Ramanovým spektrometrem z důvodu dosavadní absence tohoto přístroje na některých odděleních Celní správy ČR. Celých 95 % odpovídajících se s látkou ve službě nesetkalo, a 5 % ze sta bylo s látkou již ve styku v rámci výkonu.

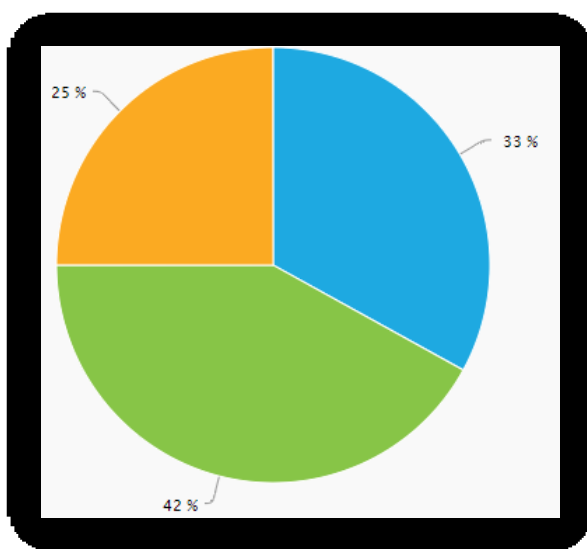
Graf 8 – otázka č. 15 [Zdroj: vlastní]

Obrázek 9 – Záchyt drog vč. Karfentanilu [Zdroj: vlastní]

Otázka č. 16 Jste pro to, aby byli služební psi vycvičení na vyhledávání takto nebezpečných látek (karfentanily), i když by jim hrozilo velké zdravotní riziko (i smrt) při pozitivním nálezu?

Otázka číslo 16 navazuje na předchozí otázku ohledně látky karfentanil. Prozatím nejsou služební psi na vyhledávání této látky vycvičení z důvodu velkého nebezpečí poškození zdraví těchto psů, ale i jejich psovodů. Odpovědi na tuto otázku byly nejvíce rozporuplné. Názory se hodně lišily. Celých 33 % respondentů je pro, 42 % respondentů je proti a 25 % respondentů neví, jestli by takové výcviky služebních psů byly vhodné.

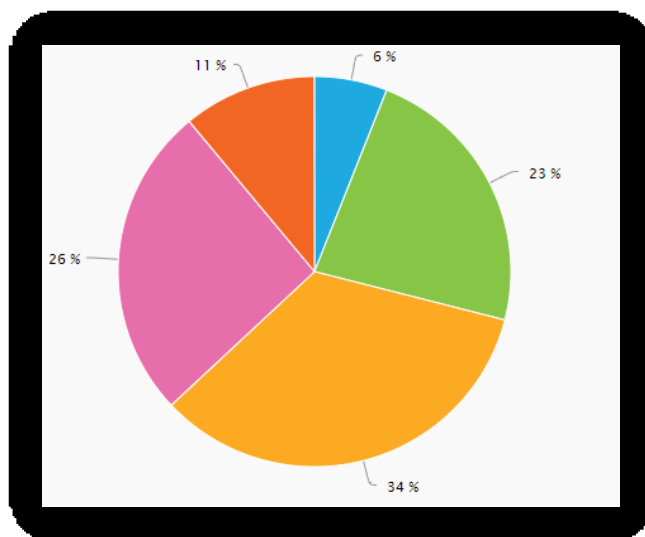
Graf 9 – otázka č. 16 [Zdroj: vlastní]

Obrázek 10 – Záchyt NL služebním psem [Zdroj: vlastní]

Otázka č. 17 Pokud jste příslušníkem CS, jak často přicházíte do styku s nebezpečnými látkami?

Poslední sedmnáctá otázka zjišťovala, jak často se příslušníci dostávají při kontrolních činnostech do kontaktu s nebezpečnými látkami. Na tuto otázku bylo nejvíce možných odpovědí. 26 % respondentů vybralo odpověď: „Vůbec se s nimi neseťkávám.“ Dalších 11 % odpovědělo, že nejsou příslušníkem Celní správy ČR a tedy nevybírali z jiných odpovědí. Ze 100 respondentů uvedlo 6, že se s nebezpečnými látkami setkávají často, 23 odpovídajících se s těmito látkami setkává velice často a 34 % méně často. Potom uvedlo 26 %, že se se jmenovanými látkami vůbec neseťkává.

Graf 10 – otázka č. 17 [Zdroj: vlastní]

Obrázek 11 – Pozitivní záchyt drog [Zdroj: vlastní]

8 VYHODNOCENÍ, NÁVRHY NA ZLEPŠENÍ

V závěrečné části bakalářské práce byla vytvořena analýza ve formě dotazníkového šetření, která se týkala tématu, a tedy bezpečnosti a ochrany zdraví příslušníků CS. Dotazník obsahoval v první části obecné otázky na jednotlivé respondenty za účelem zjištění pohlaví a příslušnosti/nepříslušnosti k CS ČR a dále se soustřeďoval na kontrolní činnosti. Dotazník se soustřeďoval na pojmy, jako jsou bezpečnost, kontroly, jistota bezpečí, práce s nebezpečnými látkami a věcmi, školení a příprava, ochranné pracovní pomůcky, povědomí o nebezpečných látkách, služební kynologie a z vybraných nebezpečných látek pak látku karfentanil. Všechny tyto pojmy byly do dotazníkového šetření zahrnuty z důvodu jejich aktuálnosti. Otázky na sebe postupně navazovaly. Práce byla řešena systematicky a celkově se týkala hlavního tématu práce.

Dle zjištěných informací bylo zjištěno, že se dotazníkového šetření účastnila velká většina přímo příslušníků Celní správy, tudíž je vhodné podotknout, že odpovědi v dotazníku byly z aktuálního prostředí, tak jak ho celníci sami vnímají. Bylo zjištěno, že se dotazníku účastnilo více mužů než žen a 86 % dotazovaných bylo příslušníkem CS ČR. Pouze jeden člověk odpověděl, že nezná nikoho ve svém okolí, kdo pracuje pro Celní správu, zbytek měl povědomí o existenci tohoto sboru. Celkem 88 % Respondentů uvedlo, že považují práci celníka za nebezpečnou. K dotazu ohledně kontrol cisteren odpovědělo 64 % dotazovaných, že se cisterny kontrolují důkladně, včetně kontroly obsahu a považují to za nebezpečné. Dalších 48 % dotazovaných uvedlo, že si myslí, že příslušníci nemají pocit bezpečí při výkonu kontrolních činností. Dále bylo zjištěno, že 50 % dotazovaných uvedlo, že si myslí, že celníci nejsou dostatečně proškoleni a připraveni do služby ohledně kontrol nebezpečných látek. Fakt, že jsou celníci nuceni vykonávat kontrolní činnosti i přesto, že nejsou dostatečně proškoleni, zvolilo za správnou odpověď 54 % dotazovaných, 49 % respondentů odpovědělo, že celníci nejsou dostatečně vybaveni ochrannými pomůckami a 95 % dotazovaných uvedlo, že si myslí, že existují nebezpečné látky, o kterých v rámci kontrol ještě nemají ponětí. Na to navazovala otázka ohledně nebezpečné látky karfentanil, na kterou 42 % dotazovaných odpovědělo, že jsou příslušníkem CS ČR a ví, o jakou látku se jedná, ale 45 % příslušníků tuto látku neznalo, z toho 5 % se s látkou již setkalo, ale 95 % ne. Aby byli služební psi vycvičeni na vyhledávání takto nebezpečných látek, je obrovským rizikem. 33 % dotazovaných odpovědělo, že jsou proto, aby psi vycvičeni byli. Dalších 42 % je proti.

Z uvedených výsledků lze konstatovat, že bezpečnostní prostředí pro celníky není aktuálně na nejlepší úrovni a je třeba se nad tímto výsledkem zamyslet a dále jej řešit.

Pakliže je Celní správa bezpečnostním sborem, jenž chrání bezpečnostní prostředí v České republice nejen v oblasti dopravy, tedy přepravy zboží, je třeba, aby především chránila svoje příslušníky před velkým množstvím rizik, která souvisí s jejich výkonem. Celní správa ČR má kolem 5700 příslušníků a většinu z toho ve služebním poměru. Z důvodu velkých počtů odcházejících vysloužilých celníků dochází postupně k problému, že nově příchozí nemají možnost se kromě základních a odborných kurzů dozvědět hlavní a důležité informace od kolegů, kteří zažili tisíce různých kontrol. Mnohdy jsou na odděleních podstavy, které mají za následek to, že jsou v kontrolních hlídkách noví nezkušení celníci, kteří mají jen základní zkušenosti s kontrolami nebezpečných látek. Zároveň se na takových kontrolách trvá. Je důležité, aby byly na odděleních vyrovnány počty příslušníků i dle odsloužených let a k tomuto problému dále nedocházelo.

Dále je třeba, aby bylo na oddělení stále dostupné množství ochranných pracovních pomůcek, z důvodu kontaminace ochranných pomůcek při jednotlivých kontrolách a aby byly automobily stále vybaveny desinfekcí, z důvodu kontaminace vnitřního prostoru vozidla (volant, kliky, řadicí páka, elektronické tablety, kamery, služební telefony).

Není nic nebezpečnějšího než nadechnout se výparů přepravovaných nebezpečných látek, například při kontrolách cisteren. Je třeba, aby byli celníci školeni na konkrétní nebezpečné látky vyskytující se v dopravě a vybaveni ochrannými pomůckami, které zabrání poškození zdraví, jenž nemusí nastat ihned, ale může se projevit i v průběhu několika let. Je ale otázkou, jestli nevytvořit speciální jednotky, které by se přímo zabývaly těmito kontrolami cisteren, se speciálním školením na konkrétní látky vyskytující se v dopravě a na přesný postup kontrol. Tyto jednotky by byly vždy řádně vybaveny speciálními ochrannými pomůckami ve speciálně určených vozidlech s vyšším zvláštním příplatkem za velmi rizikovou činnost.

Dále je dnes již nutností, aby byly hlídky vybaveny moderními pomůckami, které budou schopny během několika sekund vyhodnotit, o které látky se při kontrole jedná. Je ale třeba určit a nakoupit takové pomůcky, které budou využitelné v praxi, to znamená, aby nebyly velkých rozměrů, těžké váhy a byly vhodné i pro 24 hodinové cestování v prostoru vozidla bez nutnosti napájení nebo dlouhotrvajících kalibrací a nebyly nebezpečné z důvodů velkých teplotních rozdílů v různých ročních obdobích.

Dotazníkové šetření se týká i speciálně vycvičených služebních psů je. Otázkou je, jestli psy celní správy cvičit na vyhledávání velmi nebezpečných látek, které by se mohly vyskytovat v dopravě. Mohlo by se jednat o vysoce rizikovou činnost, kterou by museli podstupovat jak psovodi, tak hlavně cvičení psi. Mohlo by to mít za následek ohrožení zdraví celníků psovodů, ale i psů, a to hlavně v ostrém provozu při kontrolních činnostech.

Jestliže sami celníci nejsou stoprocentně ochráněni před vyskytujícími se riziky, neměl by se žádný z příslušníků, ani těch ze zástupců rodu zvířat vystavovat zbytečně takto obrovskému riziku.

V době, kdy jsou technologie na velmi vyspělé úrovni, by se mělo zkoumat, hodnotit a investovat do velice chytrých identifikačních přístrojů a pomůcek a inspirovat a radit se v zahraničí s ostatními celními správami.

ZÁVĚR

Téma bakalářské práce spadá do oblasti bezpečnostních sborů České republiky a řeší bezpečnost a ochranu zdraví příslušníků celní správy. Mezi jedny z nejdůležitějších činností celní správy spadají kontrolní činnosti zaměřené na převoz nebezpečných věcí a látek. Za některé nejdůležitější oblasti se považuje pátrání po zboží uniklé celnímu dohledu, kontroly dodržování speciálních předpisů řidiči, kontroly přeprav nebezpečných věcí a dále. Celní dohled je souhrn opatření, kterými se zajišťuje dodržování zákonů a dalších obecně závazných právních předpisů, jejichž provádění přísluší celním orgánům.

Byly vypracovány dvě části práce. Teoretická a praktická, ve kterých je téma řešeno dle zadání.

Tato práce pojednává v teoretické části o celní správě a jejím aktuálním uspořádání, seznamuje se základními právy a povinnostmi každého příslušníka. Dále souhrnně představuje činnosti útvarů a stručně i vybraných útvarů CS ČR, které se přímo týkají tématu práce. V bakalářské práci byly představeny nejdůležitější pojmy a nebezpečné látky obecně. Dále se práce věnovala právním normám, které se nebezpečných látek týkají a přepravním podmínkám v silniční dopravě. Práce se věnovala i oblasti omamných a psychotropních látek, zákonům, původu drog a jejich dělení z důvodu jejich nebezpečnosti.

Praktická část bakalářské práce identifikovala rizika, kterým jsou příslušníci denně vystavováni v rámci výkonu služby. Důležitým úkolem pro splnění cíle bylo dále vytvoření analýzy, konkrétně dotazníkového šetření, a tedy kvantitativní metody, za účelem zjištění odpovědí na konkrétní otázky z oblasti kontrol nebezpečných látek. Dotazníkové šetření zahrnovalo i otázky ohledně nebezpečné látky Karfentanil, která zatím není na českém trhu úplně aktuální, nicméně určité množství celníků se s ní již v rámci služby setkalo při pozitivním záchytu. Dotazníkového šetření se účastnilo velké procento příslušníků celní správy napříč celou Českou republikou.

Právě díky tomu, že se tohoto výzkumu účastnilo velké množství celníků české celní správy, byl naplněn očekávaný přínos, tedy zhodnocení aktuální situace celníků a na to navazující návrhy pro zlepšení podmínek ochrany zdraví a životů celníků při konání služebních povinností.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] Celní předpisy: *celní zákon, zákon o Celní správě ČR, zboží porušující práva duševního vlastnictví, změny celního zákona a zákona o Celní správě od., prováděcí předpisy*: redakční uzávěrka Česko. Ostrava: Sagit, 1995- . ÚZ: úplné znění.
- [2] Působnost Celní správy [online]. In: *www.celnisprava.cz*. 2020 [cit. 2020-05-27]. Dostupné z: <https://www.celnisprava.cz/cz/o-nas/Stranky/o-ceske-cs.aspx>
- [3] SCHELLE, Karel a kol. *Dějiny české veřejné správy*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. 314 s. ISBN 978-80-7380-203-5.
- [4] BENEŠ, Jaroslav. *Finanční stráž československá 1918-1938*. 1. vyd. Dvůr Králové nad Labem: Fortprint, 2005. 183 s. ISBN 80-86011-29-1.
- [5] ČECHÁK, Vladimír. *Vývoj veřejné správy v Československu a České republice (1945-2004)*. Vyd. 1. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2004. 262 s. Eupress. ISBN 80-86754-22-7.
- [6] *Odbor Dohledu* [online]. In: *www.celnisprava.cz*. 2020 [cit. 2020-05-27]. Dostupné z: <https://www.celnisprava.cz/cz/kariera/Stranky/Dohled.aspx>
- [7] ŠENOVSKÝ, Michail, BARTLOVÁ, Ivana. *Nebezpečné látky* [online]. 2. rozšíř. vyd. Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2006 [cit. 2018-12-9]. ISBN80-86111-74-1. Dostupné z: <https://www.fbi.vsb.cz/export/sites/fbi/040/.content/galerie-souboru/studijni-materialy/nebezpecne-latky.pdf>
- [8] *Přeprava nebezpečných věcí v dopravním systému* [online]. In: *www.bozpinfo.cz*. 2020 [cit. 2020-05-27]. Dostupné z: <https://www.bozpinfo.cz/preprava-nebezpecnych-veci-v-dopravnim-systemu>
- [9] NOVÁK, Radek a kol. *Mezinárodní kamionová doprava a zasílatelství*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013. xx, 282 s., [11] s. obr. příl. ISBN 978-80-7400-514-5.
- [10] PROCHÁZKOVÁ, Dana. *Kritické vyhodnocení přepravy nebezpečných látek po pozemních komunikacích v ČR*. Praha: České vysoké učení technické v Praze, Fakulta dopravní, Ústav bezpečnostních technologií a inženýrství, 2014. ISBN 978-80-01-05599-1.

- [11] MILETÍN, Jiří a KONEČNÝ, Pavel. *ADR 2019: přeprava nebezpečných věcí po silnici dle Evropské dohody o mezinárodní silniční přepravě nebezpečných věcí: příručka pro školení řidičů a osob podílejících se na přepravě nebezpečných věcí dle Dohody ADR*. Praha: M Konzult s.r.o., [2019], ©2019. 159 stran. ISBN 978-80-902202-6-3.
- [12] KUBÁNEK, Vladimír a POLÍVKA, Lubomír. *Drogy a jejich účinky na lidský organismus*. Vyd. 1. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2010. 115 s. ISBN 978-80-7251-319-2.
- [13] ZEMAN, Petr, ROUBALOVÁ, Michaela a TRÁVNÍČKOVÁ, Ivana. *Drogová kriminalita a trestní zákoník*. Vydání první. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. 224 stran. Studie. ISBN 978-80-7338-151-6.
- [14] VETEŠNÍK, Pavel. *Ochrana před škodlivými vlivy tabáku, alkoholu a návykových látek: komentář*. Vyd. 1. V Praze: C. H. Beck, 2011. xvi, 332 s. Beckovy malé komentáře. ISBN 978-80-7400-399-8.
- [15] Drogy a jejich dělení [online]. In: *www.drogy-info.cz*. 2020 [cit. 2020-05-27]. Dostupné z: <https://www.drogyinfo.cz/data/download/1341/6262/file/definice.pdf>
- [16] RIDDER, Michael de. *Heroin: od léku k droze*. Vyd. 1. Praha: Argo, 2002. 236 s. ISBN 80-7203-441-3.
- [17] ZIMMER, Lynn Etta a MORGAN, John P. *Marihuana: mýty a fakta*. Vyd. 1. Praha: Volvox Globator, 2003. 242 s. ISBN 80-7207-463-6.
- [18] BORNÍK, Miroslav. *Drogy: co bychom o nich měli vědět*. Vyd. 1. Praha: Themis, 2001. 31 s., [16] s. barev. obr. příl. ISBN 80-85821-98-2.
- [19] HAUSNER, Milan a SEGAL, Erna. *LSD: výzkum a klinická praxe za železnou oponou*. Překlad Milan Hausner. 1. vydání. Praha: Triton, 2016. 277 stran, 8 nečíslovaných stran obrazových příloh. Psyché; svazek č. 67. ISBN 978-80-7387-410-0.
- [20] DOLEŽEL, Martin et al. *Základy ochrany obyvatelstva*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. 207 stran. Učebnice. ISBN 978-80-244-4268-6.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ADN	Přeprava říční
ADR	Evropská dohoda o mezinárodní silniční přepravě nebezpečných věcí
CS	Celní správa
CÚ	Celní úřad
CPJ	Celní protidrogová jednotka
ČR	Česká republika
ČSR	Československá republika
DPH	Daň z přidané hodnoty
EU	Evropská unie
HIV	Human immunodeficiency virus.
HZS	Hasičský záchranný sbor
ICAO	Letecká přeprava (International Civil Aviation Organization)
KSČ	Komunistická strana Československa
LSD	Diethylamid kyseliny lysergové
NATO	North atlantic organization
NL	Nebezpečné látky
OPL	Omamné a psychotropní látky
RID	Přeprava železniční
SR	Slovenská republika
SSSR	Sovětský svaz
THC	Tetrahydrokanabinol
UN	Čtyřmístné identifikační číslo látky nebo předmětu
PCP	Fencyklidin

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 – Logo Celní správa [Zdroj: internet]	11
Obrázek 2 – Celníci [Zdroj: vlastní]	17
Obrázek 3 – Heroin ukrytý v paletách [Zdroj: internet]	19
Obrázek 4 – Přečerpání nebezpečných látek, [Zdroj: vlastní]	23
Obrázek 5 – Součinnost s HZS kraje [Zdroj: vlastní].....	36
Obrázek 6 – Služební kynologie CS [Zdroj: vlastní].....	40
Obrázek 7 – Psovod CS se služebním psem [Zdroj: vlastní].....	40
Obrázek 8 – Karfentanil [Zdroj: vlastní]	41
Obrázek 9 – Záchyt drog vč. Karfentanilu [Zdroj: vlastní]	42
Obrázek 10 – Záchyt NL služebním psem [Zdroj: vlastní]	43
Obrázek 11 – Pozitivní záchyt drog [Zdroj: vlastní]	44

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 – otázka č. 6 [Zdroj: vlastní].....	36
Tabulka 2 – otázka č. 7 [Zdroj: vlastní].....	37
Tabulka 3 – otázka č. 8 [Zdroj: vlastní].....	37
Tabulka 4 – otázka č. 9 [Zdroj: vlastní].....	38
Tabulka 5 – otázka č. 10 [Zdroj: vlastní].....	38
Tabulka 6 – otázka č. 12 [Zdroj: vlastní].....	39
Tabulka 7 – otázka č. 13 [Zdroj: vlastní].....	40

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 – otázka č. 1 [Zdroj: vlastní].....	33
Graf 2 – otázka č. 2 [Zdroj: vlastní].....	34
Graf 3 – otázka č. 3 [Zdroj: vlastní].....	34
Graf 4 – otázka č. 4 [Zdroj: vlastní].....	35
Graf 5 – otázka č. 5 [Zdroj: vlastní].....	35
Graf 6 – otázka č. 11 [Zdroj: vlastní].....	39
Graf 7 – otázka č. 14 [Zdroj: vlastní].....	41
Graf 8 – otázka č. 15 [Zdroj: vlastní].....	42
Graf 9 – otázka č. 16 [Zdroj: vlastní].....	43
Graf 10 – otázka č. 17 [Zdroj: vlastní].....	44

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P1: Dotazníkové šetření

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ

1. Vaše pohlaví?
 - a. žena
 - b. muž

2. Váš věk?
 - a. 15-25 let
 - b. 25-45 let
 - c. 45-60 let

3. Jaký je váš vztah k Celní správě ČR?
 - a. Jsem příslušníkem CS ČR
 - b. Nejsem příslušníkem CS ČR, ale vím, že celní správa existuje
 - c. Nejsem příslušníkem CS ČR a nemám žádné povědomí o této složce

4. Víte o někom ve vašem okolí, kdo slouží u Celní správy?
 - a. Ano
 - b. Ne
 - c. Nevím

5. Myslíte si, že je práce u Celní správy ČR nebezpečná? (kontroly osobních/nákladních automobilů, cisteren, dodávek a balíků s neznámým obsahem)
 - a. Ano
 - b. Ne
 - c. Nevím

6. Jak si myslíte, že se kontroluje obsah cisterny, kterou příslušník zastaví ke kontrole?
- Pouze vyčtením informací z příložených dokumentů- nemusí být pravdivé, ale je to nejbezpečnější
 - Celník musí provést důkladnou kontrolu (vylézt na cisternu, nechat si otevřít komory, zkontrolovat obsah)- bezpečné
 - Celník musí provést důkladnou kontrolu (vylézt na cisternu, nechat si otevřít komory, zkontrolovat obsah)- nebezpečné
7. Myslíte si, že mají celníci pocit nebo v lepším případě jistotu bezpečí při výkonu kontrolních činností?
- Ano
 - Ne
 - Nevím
8. Myslíte si, že jsou celníci dostatečně připraveni a proškoleni pro práci s neznámými nebezpečnými látkami?
- Ano
 - Ne
 - Nevím
9. Myslíte si, že jsou příslušníci nuceni vykonávat kontrolní činnost i přesto, že nejsou dostatečně proškoleni a připraveni?
- Ano, někdy to tak je
 - Ano, myslím si to
 - Ne, nemyslím si to
10. Myslíte si, že jsou celníci dostatečně vybaveni ochrannými pomůckami pro kontrolní činnost?
- Ano
 - Ne
 - Nevím

11. Kdybyste byl/byla příslušníkem CS, měl/měla byste odvahu kontrolovat neznámé balíky s neznámou látkou bez jakýchkoliv informací- o co se vlastně jedná?
- Ano
 - Ne
 - Nevím
12. Myslíte si, že existují neznámé nebezpečné látky, o kterých příslušníci CS nemají povědomí a mohou se s nimi setkat?
- Ano
 - Ne
 - Nevím
13. Víte o tom, že má CS k dispozici speciálně vycvičené služební psy?
- Ano
 - Ne
 - Nevím
14. Víte o látce pod názvem Carfentanyl?
- Jsem příslušníkem CS a vím o látce Carfentanyl
 - Jsem příslušníkem CS a nevím o látce Carfentanyl
 - Nejsem příslušníkem CS, ale vím o této látce
 - Nejsem příslušníkem CS a nevím o této látce
15. Přišel/ přišla jste někdy s tou to látkou do styku?
- Ano
 - Ne
16. Jste pro to, aby byli služební psi vycvičeni na vyhledávání takto nebezpečných látek (carfentanyly), i když jim hrozí velké zdravotní riziko (i smrt) při pozitivním nálezu?
- Ano
 - Ne
 - Nevím

17. Pokud jste příslušníkem CS, jak často přicházíte do styku s nebezpečnými nebo neznámými látkami?

- a. Velice často
- b. Často
- c. Méně často
- d. Vůbec se s nimi neseťkávám
- e. Nejsem příslušníkem CS